

Výtvarní umělci v Přerově

O podílu Přerova na vývoji a životě výtvarného umění lze postřehnouti zřejmější stopy až teprve v desítiletích století dvacátého. Svým historickým osudem nebyl městem bez významu, leč v této kulturní složce jako by byl neplodným. Jako všechna města měl architektonické dobové krásy jistě aspoň takové, jako jiná nevelká města moravská. Příroda sama dávala vyniknouti pitoresknosti Horního města, dokud bylo hradem nebo později hrazeným městem. A ve stoletích osmnáctém a devatenáctém podloubí na Horním i Dolním rynku měla svůj půvab, mnohé domy byly krásné svými portály a přísně stylovým celkem, vždyť dokud nepřišel slohový chaos, ba anarchie v 2. Polovici 19. století, měla všechna města svou dobovou krásu.

Města bohatá, města, v nichž sídlela bohatá šlechta, měla i jedinečně zajímavé budovy, nad to tam, kde byly bohaté kláštery a dobře dotované fary, také sošulptury a obrazy naplnily město průběhem století. V Přerově bydleli také šlechtici, Brabansko, dnes už zmizelé, bylo takovým sídlem, ale zdá se, jenom nebohatí. Majitelé zámku na Horním rynku asi nikdy nepovažovali Přerov za své hlavní sídlo, tam většinou na stálo žili jen úředníci. Že Karel st. ze Žerotína pobýval zde častěji, ani to nemělo pronikavějšího vlivu. V letech 1610-1612 byl za něho zámek obnoven a zvětšen (asi 2. poschodí), přerovský architekt Gregor práci tu prováděl. Náklad byl přes 1000 zl. Ale jinak zvláště na okrašlování sídla a města myslil málo. Bratrské školy a sbory ovšem podporoval jistě štědrě, ale Bratři přinesli svůj příspěvek umění hlavně v krásných tiscích a chrámovém zpěvu. A tu přece aspoň něco z uměleckého průmyslu můžeme uvést.

Karel st. ze Žerotína zmiňuje se v jednom z listů svému přerovskému správci o knihaři z Přerova, jenž mu vázal mnoho knih i do skvostných vazeb, jako na př. biblí v safianu, určenou za svatební dar Žerotínově dceři. Chváli tam jeho práci, ale stěžuje si do vysoké ceny. A nedlouho před tím, koncem 16. století, žil v Přerově aspoň nějakou dobu Jan Willenberger, jenž vyryl dřevorytový pohled na Přerov pro „Zrcadlo markrabství Moravského“ Bartoloměje Paprockého. Narodil se ve Slezsku, tehdy ještě nikoli Pruském, v Trzebnici u Vratislavě, roku 1571, v Přerově však vyrostl. Jeho otec tu zemřel r. 1584, a potom tady dále žily Janovy sestry Dorota a Marie na otcovském statku. Jemu děkujeme za to, že dnes víme, jaký byl tehdy vzhled Přerova.

Až ke konci 18. století nalézáme zmínku o přerovském malíři A. Hoffmannovi. R. 1793 byly přeneseny z farního chrámu do kostela sv. Michala na Šířavě obrazy sv. Jana Nepomuckého a sv. Antonína Paduanského. Tvůrcem obrazů byl zmíněný malíř přerovský.

Zda v minulých stoletích žil v Přerově ještě nějaký vynikající architekt, sochař nebo malíř, nelze zjistit dle zachovaných výtvorů, ani písemné zprávy se o nich nezmiňují. Teprve z období posledního padesátiletí možno zaznamenati, že Přerov má účast na umělecké tvorbě.

Přerovská tradice ví o malíři Janu Halaškovi, ale víc o jeho smutném konci v chudobě r. 1882, než o jeho tvorbě. Připisuje se mu několik obrazů a ve většině případů není třeba pochybovati o jeho autorství, leč jsou to všechno kopie obvyklých obrazů světců, P. Marie a Krista, Sv. Anny, Sv. Barbory, Krista na kříži, jak býval v průjezdech a předstínicích na plechu malovaný. Nelze o něm mluvíti jako o malíři tvůrci a i po technické stránce byl úplně ve vleku předlohy, již se jen málo přibližoval. Definitivní soud je možný, až se nalezne několik signovaných nebo jinak listinou (účtem) doložených prací.

Jako na malíře spíše možno se dívat na J. Schindlera, neboť soudě dle signovaného portrétu, zvedá se jeho dovednost nad amatérskou úroveň. Narodil se r. 1850 v Přerově na Žerotínově náměstí, kde je dnes číslo 13 n. Většinu života ztrávil v zemích nynější republiky rakouské, v Dolních a Horních Rakousích, Štýrsku a Salcburku jako malíř a renovátor fresek a obrazů po klášterích a ovšem i jako malíř pokojů a i portrétů. I v Přerově jsou jeho portréty. Po převratě byl poslán na Moravu, žil r. 1924 ve Zlíně a pak se vrátil do svého rodiště.

Zapomenutý Přerov

Většinu života prožil v Přerově i spolumajitel velkoobchodu dřevem Emanuel Schneiberg. Brzy po svém příchodu do Přerova asi před 40 lety stal se úředníkem Skeného cukrovaru, jehož majitel jej zaměstnával jako malíře. Dobře maloval koně, jeleny a krajiny naturalisticky, starší malbou. Některý obrázek, na př. výsek krajiny od Pusteven, měl půvab starých podrobných olejů, ač barvou připomínal už dobu Chittussiho. Z pozdějších let možno zjistiti jen kopie, jež dělal povrchně, s lehkostí dlouhého cviku.

Několik malířů žilo v Přerově jako profesori kreslení na gymnasiu, na př. Hynek Krch a Ludvík Sojka, leč není tu po nich památky jako po výkonných umělcích. Z mladších dob dlužno připomenouti Fr. Srpa, jehož jméno už není v umění neznámým, ale nedlouhý pobyt jeho zde nestačil, aby se v jeho díle, po výtece figurálním, objevil Přerov jako předmět tvorby.

Přerovskými rodáky jsou malíř-amatér P. Rudolf Šenk a absolventi Uměl. prům. školy Rudolf Houžva a Marie Mrkvičková-Hlobilová.

P. Rudolfu Šenkovi nebylo přáno, aby došel, kam podstata jeho bytosti dychtila. Odešel, než se mohl dáti do studia malby ze základů. Už jako student měl vášeň pro štětec a barvy a když pak pobyl s Kalvodou v jeho letní škole, bylo vidět, že je to talent skutečný. Už jeho studentské krajinky z okolí Přerova nejsou bez zajímavosti, potom to už byly práce mnohem víc než amatérské, třebaš příznačně kalvodovské. Jeho zásluhou zachovala se upomínka na nejednen zmizelý neb zcela změněný kout Přerova.

Rudolf Houžva zůstal po převratě na vojně jako důstojník a tím malířská činnost ztenčena na příležitostnou. Jeho díla figurální, portrétní a krajinářská, třebaš ještě pod vlivem školským a teprve na počátku vývoje vlastního, naznačovala, že byt se tu nehlásila ke slovu zvláštní průbojná originalita, jeho dobrá technická průprava dojde úspěchu. Pro Přerov má jeho malířská práce ten význam, že už jeho jinošské malovánky Přerova a tím více pozdější, ukazují, jaké bylo tehdy město.

Marie Mrkvičková-Hlobilová jevila se ve své grafice zprvu pod vlivem svého učitele prof. Kysely, značná dávka fantazie i pilné studium cizího materiálu jejího oboru usměrnila její vývoj k prosté, ale výmluvné linii, jež do jejího díla vnáší citový název z doby Čelakovského. Aspoň všechny její panny a ženy by v té době našly slovní doprovod. Barvou jsou její práce lyrického dojmu, ale neztrácejí na plastické účinnosti (linoryt premie KPU v Přerově 1932). Její ilustrační doprovod knih, ex libris a příležitostné kresby ukázaly kulturu ducha.

V duševním životě Přerova je jakousi složkou i častá přítomnost malíře B. Krša, jenž svou vyspělou originální tvorbou zúčastnil se na přerovských bibliofilských tiscích sjezdových, kreslil ex libris, novoročenky a také vznikly u nás četné jiné litografie, na př. premie KPU v Přerově 1932.

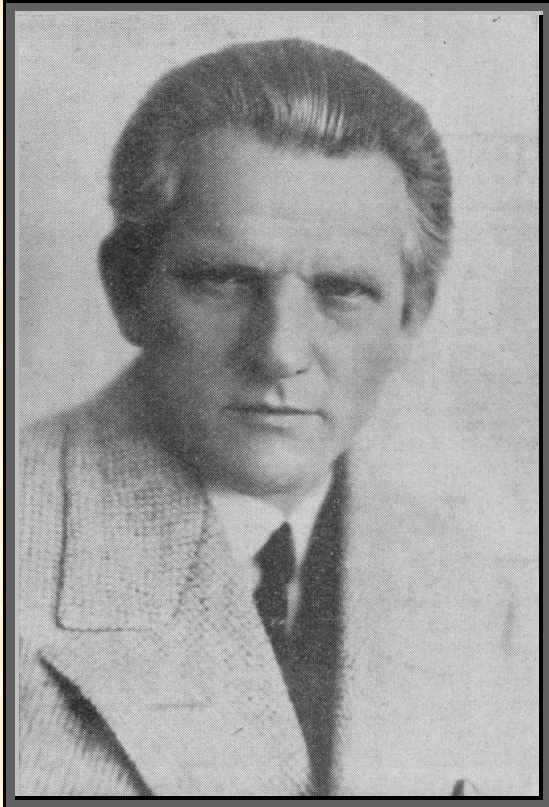
Album pohledů z Přerova vyřezal do dřeva svou příznačnou formou malíř J. Baruch; mají plně vlastnosti osobitého díla tvůrce, leč charakteru sujetu ne vždy jsou právy pro zběžnost studia a schematicnost projevu. Pro KPU v Přerově vytvořil rozměrný dřevoryt „Sv. Jiří“ regionálně lyrického zabarvení.

Ant. Kubát, akad. malíř a
Profesor real. gymnasia v Přerově

Zapomenutý Přerov

Aug. Mervart,
krajinář a význačný umělec v Přerově

Grafik Jaroslav Votruba zařadil do svých „Hanáckých měst“ také dva dřevoryty z Přerova, město od Bečvy a vnitřek dvorka z Horního rynku. Od převratu žije v Přerově akademický sochař František Mádle a dva akademičtí malíři Antonín Kubát a Augustin Mervart.

Sochař Fr. Mádle přišel do Přerova r. 1919. Narodil se r. 1898 ve Vojicích v Čechách. Zprvu se učil v sochařském závodě doma, dalších odborných znalostí nabyl na průmyslové škole sochařsko-kamenické v Hořicích a na akademii umění v Praze na speciálce prof. Myslbeka, kde tehdy byl asistentem J. Stursa. Do války žil v Praze a po válce přišel do Přerova. Díla jeho pečlivé práce jsou z většiny hřbitovní a válečné pomníky, mimo to pískovcové reliéfy na budově Záložny v Přerově a dvě veliké sochy z pískovce Sportovost a Práce na budově spořitelny v Kojetíně. Vytesal i portréty a z posledních prací je bronzový reliéf hlavy Komenského nad vchodem českobratrské farní budovy.

Akademičtí malíři Antonín Kubát narodil se r. 1885 v Ruzyni v Čechách. Studoval na pražské akademii umění a je profesorem na reál. gymnasiu v Přerově. Maluje krajiny a dílem jeho je i řada podobizen a krojových studií a genrů. Lehkou a

volnou formou v akvarelové technice došel zdařilých výsledků v obrázcích na př. z okolí Bílé Hory, Želez. Brodu, Valašska, Pováží, Podkarpatské Vrchoviny. Hanácké a valašské krojové studie vynikají ethnografickou spolehlivostí a pohybovou pravdou. Podle jeho obrázků pořízena řada pohlednic, jež patří v propagaci národa a státu mezi takové, jež jsou nám ku cti. Svou písarskou, kreslířskou a koloristickou dovednost dal k dispozici při pořizování důležitých veřejných listin, jež se tak staly uměleckým dílem. Přerovu zachoval řadou akvarelů starých domů a zákoutí, jež dnes už jsou historickou minulostí, paměť jeho jevu z počátku 19. století.

Akademičtí malíři Augustin Mervart je krajinář, jenž se jím státi musil, a musil dorůst v umění na skutečného umělce. Bylo to v jádru jeho bytosti.

Odborného vzdělání nabyl na valašskomeziříčské škole dřevařské, kde prokázal takovou dovednost manuální a schopnost vniknouti v ducha práce, že mu tam už svěřováno, aby spolupracoval na vyřízení zvláště významných objednávek skulptur chrámových. Potom ho to však přece jen odvedlo od skulptury k malbě.

Starost matčina o jeho zajištěnou budoucnost přiměla ho, aby vstoupil do úřadu. Ale to jen na čas mohl býti bez malování a vrátil se k němu. A nemohl ani přes skvělý plat zůstat při práci, jež sice byla také malováním, ale nikoliv tvořením. Byl totiž jako Jaroněk čas ve velikém ateliéru peštském, kde fotografie měnili akvarelem a přikomponováním interiéru neb krajiny na salonní umění.

Chtěl malovat a tvořit, doma chtěl malovat. Tvorba jeho mládí měla už tolik hodnotného, že měl brzy mnoho přátel mezi inteligencí v novojičínském výběžku moravském, kteří rádi platili za jeho obrázky uznáním a i hmotně aspoň tak, že mohl bojovati svůj vývojový zápas na strmé cestě ke hradu umění na skleněné hoře. A je jedním z těch, kteří tam vystoupili, neboť je malířem každým nervem.

Jeho vývoj děl se v době vítězství impressionismu u nás. Rostl umělecky pod jeho vlivem a došel k samému sobě. Jeho temperament, jeho veliká energie životní, z níž bere radosti tohoto světa a při tom svůj

Zapomenutý Přerov

zdravý optimism vyjadřuje i ve svém umění, přivedly ho k naturalismu, ale k naturalismu, zvednutému nad všednost. Jeho barva svěží a průhledná v nejhlubších stínech a jiskřivá ve světlech, modeluje krajinu pevně hmotnou, s oblohou nekonečné lehkosti a vzdušnosti. Je to krajina pravdivé skutečnosti, ale viděná zrakem jedince, bohatého elementární radostí ze života a krásy světa, jež spontánně se vlévá i do jeho díla. Význačnou složkou jeho malířského talentu jest také tak řídký dar, tvořiti dokonale jednotná díla velikých rozměrů.

Ať kamkoliv přišel u nás nebo v cizině, zvláště v Itálii a Jugoslávii, jeho umělecká žeň byla vždy vysoké úrovně. Rychle se sžil s novým okolím, jehož charakter brzy vycítil a v díle projevil. Roviny Hané, kopce, moře, chaloupky i města, podržují svoji pravdu v jeho originelní traktaci. Narodil se na Valašsku v Krásné roku 1889 a Valašsko také dosud nikdo tak pravdivě a skvěle nenamaloval. S jeho uměním setkáváme se ve veřejných galeriích a v historii moravského kumštu je důležitým kladným bodem.

Zdroj: Přerovsko-Kojetínsko (1933)